

Így éltünk mi a sűrűdülői iskolában

Hajnal Józsefné tanítónő visszaemlékezései: Képek az iskola történetéből 1958-tól 1968-ig

1958. augusztus 1-jén kerültünk a Sűrűdülői Külterületi Állami Általános Iskolába. Mint a neve is jelzi, a 46-os mezőtúri út 4,5 km-énél balra vezető földút mellett helyezkedett el, közel a Sűrűdülőhöz. Gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter építtette 1927-ben, annak az elgondolásnak megfelelően, hogy a tanyavilágban mindenhol működjék elemi iskola, tíz kilométerenként, ami kb. két óra hossza alatt gyalogosan elérhető. A kövesút és az iskola közötti távolság 1800 méter volt. Sajnos, a múlt idő használata most itt teljesen indokolt!

Az iskola két tanteremmel, két tanerősként működött. A második tantermet csak később, utólag építették hozzá vályogból. Elődünk a felső tagozatban Herkely István vezető tanító, az alsóban Szarvas Mária tanítónő volt. A nevelői lakás egybe épült az iskolával, ahogy az a korabeli tanyai iskoláknál történt. Egy család részére készült, ebben lakott a vezető nevelő. Az alsós tanító a városból járt ki hat éven keresztül.

1958 nyarán Herkely István a bartapusztai általános iskolához került, onnan később Pusztaszakállasa, majd a pedagógus pályának búcsút mondva, az Alkotmány Termelőszövetkezet népművelőjeként dolgozott

tovább, igen eredményesen. Egészségi állapotának megromlása után visszament Mezőkövesdre, ahol az Idősek Otthonában érte a halál a nyolcvanas évek vége felé. Szarvas Máriát a Hunyadi úti iskolába helyezték, nyugdíjazásáig.

De térjünk vissza 1958-hoz! Augusztus 10-én költöztünk ki az iskolába a Dunántúlról. Férjem – török-szentmiklósiaként – mindenképpen haza akart jönni. Bár az akkor épült Hunyadi úti iskolába szerettünk volna kerülni, amire kaptunk is komoly ígéretet, mégis külterület lett belőle! Akkoriban három kategóriába osztották a települések iskoláit, távolság, közlekedés, villany stb. szerint. A mienk a legutolsóba, a C-be tartozott. Hat km-re a várostól, közlekedési eszköz nélkül, sem köves út, sem villany nem volt! Ide jöttünk ki a két és fél éves kisgyermekünkkel, két kerékpárral és két petróleumlámpával, hogy mi legyünk tovább a tanyavilág „lámpásai”, az iskola utolsó tíz évében. Talán ellentmondásnak tűnik, de családunk minden tagja visszasírja ezt az évtizedet!

A két tanteremben egy időben folyt a tanítás. A felső tagozatban eleinte még harminc körül volt a létszám, 5-8-as összevonásban. Az alsóban 35-40 között mozgott a tanulók száma,

Sűrűdülőiek kirándulása Tihanyban

1-4-ig. A hatvanas évek elején meghaladta a negyvenet, ekkor érkezett egy kisegítő nevelő Kiss Ferenc tanító személyében. Ő az 1-3. osztályt vezette, én a 2-4-et. A második teremben így heti váltásban történt a tanítás.

A legközelebbi tanyák 200-300 méterre voltak, a legtávolabbi tanulónk kétóránnyira lakott. Ő egy második osztályos kislány volt. A dűlőutakon bokáig, térdig sárban közlekedtünk. A fakés elengedhetetlen kelléke volt az iskolai felszerelésnek. Ezzel

A sűrűdülői iskola 1968-ban, haranglábbal

tisztogatták lábbelijüket, mielőtt beléptek az olajszagú, feketére felkent padlójú terembe. Odabent nagyméretű vaskályha adta a meleget. Elég gyakran kellett kormozni! Brikettel raktuk meg óra alatt is, ha leégett. A harmadik óra után befejeztük a tüzelést, hogy eleven parázs ne maradjon délutánra. Ugyanis besötétedés előtt ki kellett tisztítani a kályhát, belekészíteni a másnapi tüzelőt, hogy hajnalban be lehessen gyújtani.

Borús időben bizony elkelt volna egy kis fény, a váltakozó tanítást pedig nagyon megnehezítette a villany hiánya. November-decemberben három óra után befejeztük a munkát. A korai szürkületben igyekezni kellett hazafelé a kisgyermekeknek. Szerencsére, többen laktak azonos irányban. A korábban említett, legtávolabb lakó kislányt már két órakor el kellett engednem a biztonságos hazajutás érdekében.

A szülők mindenben a legnagyobb segítségünkre voltak. Összefogva, közösen igyekeztünk a nagyon nehéz körülmények között tanuló gyermekek boldogulását szolgálni. Legyen ez itt most az elismerés és a köszönet helye a részükre, ennyi év után is! (Sajnos, már nagyon sokan eltávoztak közülük!)

Igazolatlan mulasztónk szinte nem is akadt. A közepesnél jobb ké-

pességűek mind foglalkoztak a továbbtanulás gondolatával. Mivel orosz nyelvet a kis iskolákban nem oktattak, ez volt legnagyobb hátrányuk a nyolc osztály befejezése után.

Az utolsó tíz év összes tanulójának életútját nem tudtam követni, de sokan tanultak tovább. Tudomásom szerint érettségit 16-an szereztek, főiskolát 11-en, egyetemet 4-en végez-

tek és szakmunkás képzésére 18 egykori tanulóknak lett. A tovább jutók száma ennél csak több lehetett, nem beszélve a felnőtt korban szerzett képzésekről.

Rendszeresen kölcsönöztünk könyvtári könyveket, az akkori „Járási és Városi Könyvtár” fiókkönyvtáraként. Előadásokat is rendeztünk, nemcsak gyerekekkel, hanem felnőtt szereplőkkel is, amit olyankor jó hangulatú bál követett. Az iskola több szempontból is központ volt. A csomagokat sokszor itt tették le, ha a sár miatt nem tudták tovább vinni. A kórházból hazahozott idős beteget nekem kellett átvennem a mentősöktől, ha a családtagok még nem értek haza a munkából... stb.

1964 júniusában megvolt a legszomorúbb tanévzárónk. A felső tagozatot bekörzetesítették, távoznuk kellett a családias, meghitt közösségből. A szülők egy emberként álltak ellent. Beadvánnyal keresték meg az Oktatási Osztályt és tiltakoztak a családok nyugodt életét felborító rendelkezés ellen. Hiába volt minden! A tanyai kollégium felépült a Stadion úton, így nem volt visszaút. Vagy oda mentek be, vagy vállalták a bejárást. A legszerencsésebbek a városban lakó nagyszülőknél kaphattak elhelyezést. Ezzel megindult véglegesen a tanyavilág előre eltervezett felszámolása. Az

Sűrűdülői iskola, 1960, Hajnal József és felesége, Adél

Sűrűdülői iskola – Szöllösi Piroska festménye, 1965 körül

alsók még maradhattak kint négy évig, de létszámuk egyre fogyott. Ez már a csendes haldoklás időszaka volt. A szülők – látva a reménytelen jövőt – megkezdték a beköltözést. 1968 júniusában érkezett a búcsú pillanata. Megtartottam az utolsó tanévzárót – és felkerült a lakat az ajtókra.

A külterületi élet a nevelők számára is sok nehézséggel járt. Mint említettem, 1800 méterre voltunk csak a mezőtúri kövesúttól, de ezt térdig sárban kellett megtenni. Hátunkon vitük sokszor a kicsi gyermekeinket, két kezünkben pedig a csomagokat. Az is előfordult, hogy az óralátogatásra hozzánk igyekvő felügyelő nő lábhegyét elnyelte a vendégmarasztaló sár. Ekkor a vele érkező kolléga gavallérosan nekiállt megkeresni a kis cipőt a könyökig érő latyakban. Most ők már mindnyájan odafent, az égi mezőkön mosolyognak ezen a kis történeten.

Hogy a helyzeten segítsünk, a szülőkkel közösen építettünk egy salakos gyalogutat, legalább kerékpározni lehessen. Volt egy kis bolt a közelben, Fiú Feri bácsié és Jusztika nénié, de később bezárt, betegség miatt. Attól kezdve heti két alkalommal be kellett menni a városba kenyérért és a szükséges dolgokért. Télen gyalog, és a hófúvásban az eltévedés veszélye sem volt kizárva.

A család önellátó volt Mindennap főzni kellett a tanítás után. Villany hi-

ányában a hűtőszekrényt, mosógépet stb. nélkülöztük tíz éven át. Három kisgyerekre – az öttagú családra – kézzel mostam. A másnapi tanítási órákra este nyolc után készültünk a 11-es méretű, azaz a legnagyobb petróleumlámpa „fényénél”. A főzéshez fával, szénrel fűtött tűzhelyünk volt. Pár hónapos kisgyermekünk napi enniavalóját petróleumfűzőn melegítettem. Gázpalackot – csupán egyet! – csak a második gyermek születése után utalt ki a tanács! A palackcsere a városban történt, amit télen néha emberfeletti körülmények között bonyolítottunk le. Ha éppen elfogyott a cseretelepen a készlet, üres kézzel kellett hazamennünk.

A védőnők lelkiismeretesen kijártak újszülött gyermekeinkhez, de sokszor mi hoztuk be őket ellenőrzésre. Orvost odakint csak az iskolában

láttunk, a kötelező tanulói vizsgálatok idején. Szükség esetén a betegeknek kellett bejönni a rendelőbe. Súlyos beteg, három hetes kislánnyal egyszer kétökrös szekéren „rohantam be” a gyermekorvoshoz, egyéb jármű nem lévén. Csak két óra hosszáig tartott az út, odafelé.

Autóra négy évig vártunk, mire sorra kerültünk! Helyzetünk a Traabanttal sokat javult, de télen a sár miatt alig tudtuk használni. Egy-egy hirtelen jött betegség vagy tanulóbaeset igen nagy erőpróba elé állított bennünket. Utólag visszagondolva, hihetetlen szerencsével éltük túl mindezeket.

Az iskola bezárása után az egész épület rohamosan pusztult és fogyott! Előbb az ajtók és ablakok tűntek el, majd a téglá- és vályogfalak is. A harangot az adományozó Subicz Balázs családja még idejében beszálította a főtemplomba. Az most a lélekharang, ami – sajnos – túl gyakran csendül meg. Odakint kő kövön nem maradt, de a tanyán töltött legboldogabb tíz évünk emléke továbbra is itt él bennünk!

Még adós vagyok egy magyarázattal. Hogyan lehetséges, hogy az említett „barbár” körülmények ellenére visszasírjuk a kint töltött éveket?

Számunkra az iskola és környéke a béke szigete volt. Igazgatóink emberségesen bántak velünk. Segítőkész barátként álltak mellettünk. Függetlenek voltunk, zaklatás nélkül végezhettük a munkánkat, és mind az öten egymásért éltünk. Emellett a természet közelsége, a nagy kertben honoló csend és nyugalom a felüdülést jelentette. Mindezek bőven kárpótoltak bennünket a viszontagságokért és ma már csak a szép emlékeket őrizzük!

HAJNAL JÓZSEFNÉ tanítónő, 1930-ban született, családja az ercsi malom bérlőjeként kuláklisra került. A tanítóképzőt Székesfehérváron végezte 1953-ban. Először a Fejér megyei Kulcs községben lett tanítónő, később Besnyőn, majd 1958-ban férjével az alföldi tanyavilágba költöztek. 1958-tól 1968-ig a Törökszentmiklóstól hét kilométerre lévő Sűrűdülői Kerületi Általános Iskolában tanítottak és éltek három gyermekükkel. Az iskola bezárásakor Törökszentmiklósról költöztek és a város egyik iskolájában tanított 1995-ig. Írásai a Fejér megyei Besnyő, Ercsi és a Törökszentmiklós kalendáriumában, lapjaiban jelennek meg.